

Формування інтернет-культури майбутнього викладача музичного мистецтва в освітньому середовищі ЗВО

Світлана Доценко,
Чжоу Ань

Сьогодні Інтернет є невід'ємною частиною повсякденного життя та необхідною умовою працевлаштування та успішної кар'єри. Інтернет-культура, яка має свої особливості, змінює та впливає на ідеологію, модель поведінки та моральну концепцію сучасних здобувачів освіти та має великий вплив на ідеологічну та політичну освіту. Інтернет-культурне середовище також є важливою складовою ідеологічної та політичної діяльності студентів. У зв'язку з популяризацією Інтернету формується та стає необхідною формування культурного стилю мережевого спілкування. Здобувачі освіти, як важливі учасники та розповсюджувачі Інтернет-культури, не тільки поширюють культуру, але також знаходиться під її впливом [1]. Тому метою статті є дослідження поняття «Інтернет-культура» та визначення позитивних та негативних її впливів на ціннісні орієнтири здобувачів освіти, зокрема майбутніх викладачів музичного мистецтва.

Методологічну основу дослідження становлять концепції особистісно-орієнтовного, діяльнісного, системного, аксіологічного та практико-орієнтовного підходів (В. Беспалько, І. Бех, Н. Бібік, І. Гавриш, О. Глузман, В. Гриньова, В. Євдокимов, В. Лозова, О. Овчарук, С. Пехота, І. Прокопенко, Г. Селевко, С. Сисоєва та інші). Теоретичну основу набули праці,

які розглядають проблему впливу соціокультурного середовища на особистість (С. Гершунский, В. Сластьонін та інші); теорії інформатизації освіти (Л. Білосова, В. Биков, А. Гуржій, М. Жалдак, О. Колгатін, В. Кухаренко, В. Луговий, В. Олійник, С. Раков, О. Спирін та інші); основи соціологічних та філософських досліджень феномена нових інформаційних технологій (В. Андрущенко; С. Клепко, М. Култаєва, С. Полат та інші); теорії формування інформаційної культури (В. Бизюк, О. Федосова, О. Харунжева та інші); соціально-педагогічні ідеї інформатизації суспільства закордонними науковцями (G. Anthes, D. Boyd, N. Ellison та інші).

Інтернет є базовою інфраструктурою інформаційного суспільства не лише як канал розповсюдження інформації, але і як унікальний простір, який поєднує інформацію та комунікацію. Специфічними властивостями мережевої структури є мультимедійність, інтерактивність та гіпертекстуальність. Мультимедійність передбачає можливість розповсюдження за допомогою стандартних та доступних більшості користувачів засобів інформації у вигляді тексту, зображень, аудіо- та відеозаписів. При цьому в межах однієї інтернет-сторінки можуть поєднуватися всі види подання інформації. Інтерактивність окреслює можливість активної взаємодії будь-якого користу-

вача з іншими суб'єктами комунікації, від прямого спілкування з ними та прямого впливу на зміст інтернет-ресурсу до можливості зворотного зв'язку з виробником інформації або (принаймні) можливості у кожний момент самостійно обирати це джерело інформації. Гіпертекстуальність надає принципово нові можливості споживання інформації, коли користувач здатний самостійно визначити рівень подання цієї інформації відповідно даній темі. Гіпертекстуальність — це і принцип пошуку за ключовими словами.

Аналіз досліджень [1, 2, 4, 5, 7, 9] свідчить, що вивчення поняття «інтернет-культури» протягом останніх п'ятнадцяти років займаються в основному імпліцитно, як правило, не визначаючи це поняття як предмет дослідження. Зазначимо, що поняття «Інтернет-культура» досі не є чітко сформульованим та чітко не визначено його зміст. Наукові роботи, що аналізують це явище експліцитно, також не наводять чітких визначень. Науковці визначають «Інтернет-культуру» як педагогічну проблему та виокремлюють три її аспекти: 1) вміння успішно та цілеспрямовано опанувати нові технології та програмні продукти з метою пошуку, спілкування та використання інформації, що надається мережею Інтернет; 2) вміння використовувати можливості мережі Інтернет для налагодження та підтримки контактів із віддаленими користувачами мережі в рамках своєї професійної діяльності; 3) вміння використовувати ресурси Інтернету в процесі навчання та самонавчання [2, 7].

Досліджуючи семантику вебдизайну Інтернет-культури, її визначають як систему цінностей, естетичних норм, традицій, систему знаків та символів, культуру обміну та зберігання інформації, культуру взаємодії користувачів. Дослідники визначають це поняття через призму родового поняття «культура», яке, як відомо, також є багатограним та неоднозначним. Так, Т. Сидоренко серед цінностей у цифровому просторі виокремлює кліп-культуру, екранну культуру,

інтернет-культуру, культуру віртуального спілкування, культуру комп'ютерних ігор, науково-цифрову культуру [8].

Велике значення має визначення взаємозв'язку Інтернету та культури, а саме: 1) Інтернет — засіб зберігання та передачі великої кількості продуктів людської творчості, їх збереження; 2) Інтернет відображає динаміку культури, її процеси та інновації; 3) Інтернет є культурним феноменом, що постійно розвивається. Це ускладнює визначення досліджуваного поняття. Таким чином, «Інтернет-культура» в залежності від аспектів дослідження може бути визначена як: 1) сукупність усіх досягнень людства, які розміщені в Інтернеті («трансляція» культури в Інтернеті); 2) сукупність усіх культурних дій та змін, які відображені та відбуваються в Інтернет-середовищі, але нею не обмежені; 3) динамічний тип культури, що обумовлений розвитком Інтернету в його технологічному та соціальному аспектах [9]. Ми визначаємо Інтернет-культуру як уміння якісно та цілеспрямовано опанувати інтернет-ресурси та програмні продукти з метою пошуку, узагальнення та використання інформації, яка надається в Інтернеті. Щодо Інтернет-культури педагога (майбутнього викладача) та її розглядають у загальнокультурному контексті (опанування основними навичками роботи з комп'ютерними мережами та використання їх у повсякденному житті) та у професійному (передача знань та розвиток Інтернет-культури в межах свого предмета) [3].

У роботі викладача музичного мистецтва прослідковується два компоненти Інтернет-культури: комунікативний та операційно-технологічний. Комунікативний компонент включає вміння знаходити потрібну достовірну інформацію, опанувати засобами комунікації, які надаються в Інтернеті для організації ефективної професійної діяльності; знання етики мережевого спілкування та законодавчої бази використання інтернет-ресурсів. До операційно-технологічного компонента

**Етапи формування Інтернет-культури майбутнього викладача
музичного мистецтва в освітньому середовищі ЗВО**

Параметри	Етапи формування
	<i>I етап. Користувацький</i>
Мета	Формування когнітивно-інструментальної складової
Зміст	Навчально-предметна сфера дисципліни «Інноваційна педагогіка»
Методи та форми організації навчальної діяльності	Традиційні, мультимедійні, інтерактивні лекції, практичні заняття, самостійна робота, вебінари, практикум щодо опанування засобами ІКТ тощо
Засоби	Навчально-професійні ситуації, які спрямовані на пріоритетне формування когнітивно-операційного та інструментально-діяльнісного компонентів Інтернет-культури майбутнього викладача
Програмовані результати (когнітивний аспект)	Опанування інформаційно-технологічним інструментарієм та на його основі — технологією навчальної діяльності; засобів отримання, перетворення, представлення та інтерпретації інформації
Програмовані результати (особистісний аспект)	Усвідомлення цілей інформаційної діяльності та ідентифікація поля своїх можливостей у інформаційному середовищі; рефлексія поєднання цілей інформаційної діяльності та наявних ресурсів, їх можливості під час визначення певних завдань
	<i>II етап. Професійно-педагогічний</i>
Мета	Формування професійно-педагогічної спрямованості Інтернет-культури майбутнього викладача
Зміст	Навчально-професійна сфера дисципліни «Інноваційна педагогіка»
Методи та форми організації навчальної діяльності	Навчально-наукові дискусії, метод портфоліо, метод проектів, практикум щодо опанування засобами ІКТ тощо
Засоби	Навчально-професійні ситуації, які спрямовані на пріоритетне формування професійно-педагогічного компонента Інтернет-культури майбутнього викладача
Програмовані результати (когнітивний аспект)	Опанування основ комп'ютерної дидактики, методів організації професійної діяльності в умовах інформатизації освіти, способів організації та функціонування інформаційно-освітнього середовища
Програмовані результати (особистісний аспект)	Усвідомлення цілей та ідентифікація поля своїх можливостей у здійсненні інформаційної діяльності в професійно-педагогічній діяльності; рефлексія поєднання цілей інформаційної діяльності та наявних ресурсів, їх можливості під час визначення певних завдань; розвитку особистісних якостей креативності, комунікабельності, гуманного відношення до дитини.
	<i>III етап. Світоглядний</i>
Мета	Формування світоглядної складової інформаційної культури майбутнього викладача
Зміст	Соціокультурна сфера дисципліни «Інноваційна педагогіка»
Методи та форми організації навчальної діяльності	Лабораторно-практичні заняття, самостійна та проектна робота, дискусії, майстер-класи, портфоліо, кейс-технології, дебати тощо
Засоби	Навчально-професійні ситуації, які спрямовані на пріоритетне формування комунікативного та ціннісно-сміслового компонентів Інтернет-культури майбутнього викладача
Програмовані результати (когнітивний аспект)	Опанування системно-інформаційними основами сучасного світорозуміння, системно-інформаційного підходу як методу наукового пізнання
Програмовані результати (особистісний аспект)	Формування методології, власної позиції та стиля в реалізації майбутнім педагогом інформаційної діяльності; засобів та результатів інформаційної діяльності; розвиток особистого досвіду креативності, комунікабельності, толерантності, мобільності, гнучкості та адаптивності

віднесено вміння опанувати програмними продуктами, які використовують для доступу в Інтернет; здатність працювати з пошуковими системами для знаходження інформації в Інтернеті; вміння користуватися електронною поштою та сервісами для організації онлайн-зв'язку; знання правил безпечного користування Інтернетом тощо. Для формування Інтернет-культури майбутнього викладача музичного мистецтва в освітньому середовищі ЗВО визначено наступні етапи: користувачський, професійно-педагогічний та світоглядний (таблиця).

Для реалізації зазначених етапів в освітній процес впроваджено викладання навчальної дисципліни «Інноваційна педагогіка» для магістрів середньої освіти «Музичне мистецтво». Метою вивчення навчальної дисципліни є підготовка магістрів до викладацької, інформаційної, медіаосвітньої та управлінської діяльності у ЗВО, формування їхньої професійно-педагогічної компетентності та розвиток науково-дослідних умінь [6].

Проблемі формування Інтернет-культури присвячено четвертий модуль цієї дисципліни «Кібербезпека в освіті». Він складається зі змістового модуля «Основи інформаційної безпеки в освіті», який поділено на дві теми.

Тема 1. Засоби кібербезпеки як складова професійної підготовки майбутнього викладача. Зміст і основні завдання інформаційної безпеки. Поняття про компетенції з питань інформаційної та/або кібербезпеки. Закони про кібербезпеку України. Організаційно-методичні засади формування глобальної культури кібербезпеки. Засоби безпечної роботи в Інтернеті. Комунікаційна безпека. Спам. Достовірність інформації, що використовується в освітньому процесі. Особливості захисту даних та конфіденційності в соціальних мережах. Протидія впливу в соціальних мережах.

Тема 2. Організаційно-методичні засади безпечного навчального середовища закладу освіти. Загальні питання цифрової освіти щодо засобів безпечного

навчального середовища закладу освіти. Організаційно-методичні засади безпечного середовища закладу освіти щодо реалізації e-learning та дистанційного навчання. Засоби захисту конфіденційності суб'єктів навчального процесу. Особливості розв'язання проблем безпечного користування мобільними пристроями. Відкрита освіта та особливості віртуальної мобільності. Організаційно-методичні засади користування відкритими освітніми ресурсами.

На заняттях студенти знайомляться з розв'язанням проблем щодо безпечного навчального середовища закладу освіти, реалізації моделей e-learning та дистанційного навчання, нейтралізації загроз щодо підтримки конфіденційності суб'єктів навчального процесу. Визначають особливості формування цифрової компетентності освітян тощо.

Результати вивчення навчальної дисципліни свідчать про позитивні зміни сформованості рівнів розвитку Інтернет-культури майбутніх викладачів. Вимірювання рівнів проводилося за допомогою тесту «Кіберняні» на платформі «Цифрова освіта» [10]. Дані, що були отримані, підтвердили позитивну динаміку рівнів розвитку Інтернет-культури магістрів. Зокрема на 17,8 % збільшилася кількість студентів на високому рівні, на 28,5 % — на середньому рівні.

Під час дослідження феномена Інтернет-культури майбутнього викладача музичного мистецтва визначено наступні проблеми:

1. Формування системи інформаційних понять, які забезпечують загальне та спеціальне орієнтування педагогів у навколишньому інформаційному середовищі.

2. Вміння педагога здійснювати інформаційну діяльність, тобто адекватно формулювати свої інформаційні потреби та запити, володіти навичками оптимізованого інформаційного пошуку та аналізу інформаційних джерел, якісно обробляти інформацію, комікувати з аудиторією тощо.

3. Готовність педагога до постійної самоосвіти у сфері Інтернет-технологій та ефективного використання електронних джерел інформації.

4. Свідоме регулювання власною поведінкою в мережі відповідно визначених суспільством моральних та правових норм та з урахуванням специфіки викладацької діяльності та мережевого етикету.

Таким чином, в умовах інтенсифікації використання Інтернету в освітньому середовищі гостро постає питання формування Інтернет-культури педагогічних кадрів, яка сприяє всебічному розвитку інтелектуального та креативного потенціалу молоді, налагодженню конструктивних та міцних комунікацій з аудиторією.

Література

1. *Дмитрієв О.* Диджитал: Словник. ua (онлайн). Портал української мови та культури. 2011. URL : <https://www.slovnuk.ua> (дата звернення: 17.03.2021).

2. *Доценко С. О.* Досвід організації дистанційного навчання в Китаї // Педагогічний альманах. URL: <https://doi.org/10.37915/ra.vi47.145> (дата звернення: 10.03.2022).

3. *Закон України «Про вищу освіту».* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 05.03.2022)

4. *Запорожцева Л. Є.* Цифровий вимір масової культури як середовище конструювання міфології. Київ : Києво-Могилянська академія. 2014. Вип. 55. С. 48–54.

5. *Кухаренко В. М.* Тьютор дистанційного та змішаного навчання : посібник. Київ : Міленіум, 2019. 307 с.

6. *Освітня* програма «Музичне мистецтво в закладах освіти» URL : http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osv%D1%96tn%D1%96_programi/Osvitni_programu_magistr/2021_rik/Muzychne_mystetstvo_v_zakladakh_osvity.pdf (дата звернення 05.03.2022)

7. *Поясок Т., Беспарточна О.* Формування культури інтернет-комунікації у майбутніх економістів // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. 2019. Т. 2. С. 11–16.

8. *Сидоренко Т.* Педагогічна культура майбутнього вчителя музичного мистецтва в дигітальному просторі // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (197), 162-165. URL : <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-197-162-165> (дата звернення 05.03.2022)

9. *Технології* дистанційного навчання: методологія створення та супроводу навчальних курсів : навч. посіб. / А.І. Прокопенко та ін. Харків. : 2019. 81 с.

10. *Цифрова освіта.* Кіберняні. URL : <https://osvita.diia.gov.ua/courses/cybernanny> (дата звернення 05.03.2022)

11. *Яковлев О. В.* Цифрові виміри трансформації музичної культури кінця ХХ — початку ХХІ століття // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2019. № 1. С. 273–276.

22.06.2022

Відомості про авторів:

Доценко Світлана Олексіївна — доктор педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри інформаційних технологій; Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди; Харків, Україна; email: svetlana.dotsenko@hnpu.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4501-9130>; Scopus Author ID: 57222624018; Google Scholar https://scholar.google.com.ua/citations?user=MCucR_oAAAAJ&hl=uk

Чжоу Ань — здобувачка першого року навчання третього освітньо-наукового рівня вищої освіти кафедри освітології та інноваційної педагогіки; Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, Харків, Україна; email: zhou.hnpu@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3212-4596>; Google Scholar <https://is.gd/fqKc72>